

• • • • • • • • • • • • • • • •
• • • • • • • • • • • • • • • •
• • • • • • • • • • • • • • • •
• • • • • • • • • • • • • • • •

Opsamling på møde i Klimadialogforum d. 1. september 2025

Mandag d. 1. september 2025 var Klimadialogforum inviteret til en drøftelse af Klimarådets arbejdsprogram for 2025-2026. Mødets hovedformål var at give medlemmerne mulighed for at drøfte arbejdsprogrammet, herunder følgende udgivelser og analyser:

- Den grønne trepart
- International luftfart
- Folkelig opbakning og accept
- Statusrapport 2026.

31 medlemmer fra følgende organisationer deltog i mødet: 92-gruppen, Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, CEPOS, CO-industri, CONCITO, Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Erhverv, Dansk Fjernvarme, Dansk Industri, Danske Rederier, Danske Regioner, Drivkraft Danmark, FDM, FH - Fagbevægelsens Hovedorganisation, Finansministeriet, Forbrugerrådet Tænk, Globalt Fokus, Green Power Denmark, Greenpeace, IDA, Klima-, Energi-, og Forsyningsministeriet, Kommunernes Landsforening, Landbrug og Fødevarer, Ledernes Hovedorganisation, Ministeriet for Grøn Trepert, Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, Rådet for Grøn Omstilling, SYNERGI, TEKNIQ Arbejdsgiverne, Ungeklimarådet, og WWF Verdensnaturfonden.

Desuden deltog fem af Klimarådets medlemmer: Peter Møllgaard (forperson), Bente Halkier (næstforperson), Bo Jellesmark Thorsen (næstforperson), Marie Münster og Christina D. Tvarnø. Endelig deltog nogle medarbejdere fra Klimarådets sekretariat.

Indledningsvist bød Klimarådets forperson, Peter Møllgaard, velkommen og præsenterede dagens program. Derefter præsenterede Peter, Bo, Marie og Bente kort Klimarådets arbejdsprogram med fokus på de fire ovennævnte udgivelser og analyser.

Efter præsentationerne fordelte medlemmerne sig i fire grupper. Grupperne roterede, så alle medlemmer besøgte i alt fire stationer – én for hver udgivelse og analyse. Ved hver station bad Peter, Bo, Marie og Bente om spørgsmål og bemærkninger. Alle medlemmer havde således mulighed for at kommentere alle arbejdsprogrammets fire udgivelser og analyser, og der var engagerede drøftelser, inden deltagerne igen samledes i plenum.

De følgende afsnit opsummerer drøftelserne ved hver af de fire stationer.

Den grønne trepart

Drøftelsen af Klimarådets arbejde med Grøn Trepert gav anledning til mange bemærkninger. Det blev fremhævet som positivt, at Klimarådet i højere grad ser på implementeringen af trepartens virkemidler og de store ambitioner i aftalen. Blandt trepartens udfordringer blev blandt andet nævnt stigende jordpriser, manglende lokal opbakning, konkurrerende

lovgivning og hensyn og etablering af vedvarende energianlæg. Disse forhold skaber ikke kun udfordringer for lodsejere, men også for naboer og forvaltningen hos kommuner og andre myndigheder.

Der var desuden fra nogle medlemmer optimisme i forhold til de kommende omlægningsplaner fra de lokale treparter, selvom den vanskelige del forventes at blive selve gennemførelsen.

Ud over disse centrale pointer blev en række yderligere emner drøftet:

- Om fordelingen af kvælstofindsatsen mellem landbruget og spildevandsbehandlingen er samfundsøkonomisk optimal, og hvordan klimaaspektet indgår i den balance.
- Behovet for at afklare myter om lodsejeres modstand. Her blev blandt andet nævnt etiske overvejelser om ejerskab og tilhørsforhold til en familiegård, som kan gøre det vanskeligt at acceptere indgreb – i modsætning til synspunktet om, at ”forureneren betaler”.
- Mulige konsekvenser af aftalens mål for biomasseproduktion og import, herunder hvordan det påvirker klimaindsatsen.
- Samspillet med andre politikområder, fx biodiversitetslovgivningen, EU’s fælles landbrugspolitik og kvotehandelssystemet i EU.
- Behovet for balance mellem gulerod (tilskud) og pisk (fx afgifter) for at sikre at målene nås. En evt. forkert afvejning kan således give anledning til fx et incitament fra lodsejer om at vente på bedre vilkår og til stigende jordpriser.
- Der gives 10 mia. kr. i støtte til pyrolyse. Omkostningseffektivitet, barrierer for implementering, potentiale og teknologineutralitet blev diskuteret.
- Det blev diskuteret, hvad der måles på i opfyldelsen af målsætninger i treparten. Det kan både være antal hektar, kvælstofmål, klimamål og biodiversitet. Det blev i den forbindelse nævnt, at det er vigtigt at Klimarådet holder fokus på klima.

International Luftfart

Der var stor interesse for emnet og analysen. Dels i forhold til det valgte fokus på EU-niveauet, herunder at Klimarådet kan spille en rolle i at pege på internationale løsninger og snitflader mellem nationale, europæiske og globale reguleringsniveauer. Dels var der efterspørgsel på netop at skabe et overblik over løsninger og teknologier samt deres potentialer, modenhed og risici, herunder fx brændstofproduktion, flystriber og kompensation med negative udledninger.

Flere aktører ønskede sig også et endnu bredere fokus i analysen. Det blev fremhævet, at luftfarten er en dyr sektor at omstille, og at indsatsen derfor bør ses i sammenhæng med omstillingstempoet i andre sektorer, og generelt hvordan man får mest klima samfundsøkonomisk. Det blev dog også fremhævet, at både teknologier og regulatoriske løsninger tager tid at udvikle, og at omstillingen derfor skal i gang nu, selvom de er dyre.

Der blev fra nogle medlemmer også efterspurgt et større fokus på adfærdstiltag, der kan reducere antallet af flyrejser, herunder billigere togrejser og højere passagerafgifter. For så vidt angår sidstnævnte bemærkede flere, at en øremærkning af provenuet kan bruges forskelligt, og at dét valg kan have stor betydning for den folkelige opbakning.

Nogle kommentarer gik også på at analysere danske erhvervsmuligheder fx ved produktion af elektrobrændstoffer, herunder af godkendelseskrav, grønne indkøbskriterier, principper for iblandingskrav som ”massebalance” kontra ”dråbe-for-dråbe” og udfordringer med værdikæderisiko. Der blev også opfordret til at inddrage forsyningssikkerhed. Endelig blev infrastruktur og forskelligartet brug af fly også drøftet, herunder non-CO₂-effekter (fx flystriber), ruteplanlægning, luftfartens generelle rammevilkår, mere regulering af privatfly mm.

Folkelig opbakning og accept

Klimarådet spurgte til, hvilke emner det er særligt relevant, at Klimarådet belyser, og hvordan rådet vil kunne bidrage. Der var stort sammenfald mellem de temaer og opfordringer, grupperne kom med. Fire punkter kan fremhæves:

- **Sammenhænge mellem overordnet og konkret opbakning:** Flere nævnte, at der er et behov for at forstå, *hvorfor* den overordnede brede opbakning til en ambitiøs klimapolitik ikke (altid) omsætter sig til accept af konkrete klimatiltag, forbrugsændringer eller andre former for engagement. En deltager påpegede, at omstillingens fordele ofte er spredte, mens ulemperne er koncentreret. En anden påpegede, at en opbakning på 70 – 80 pct. på overordnet niveau erfaringsmæssigt er tilstrækkelig til at opnå accept af tiltag på konkret niveau. En tredje deltager påpegede, at klimaborgerting ofte kommer frem til mere modige tiltag, end politikere gør, og foreslog at dykke ned i de erfaringer.
- **Grupper og segmenter:** Flere nævnte et behov for at skelne mellem forskellige grupper/segmenter (land vs. by; generationer osv.), og at det er vigtigt at forstå, hvad der karakteriserer dem hver især, hvad de lægger vægt på, og hvad de opfatter som retfærdigt (”just transition”). Det gælder blandt andet også lodsejere, som spiller en nøglerolle i forbindelse med den grønne trepart. En deltager foreslog at analysere borgernes betalingsvillighed nærmere, mens en anden advarede om, at det kunne være krævende og ikke nødvendigvis har stor merværdi. Flere fremhævede, at økonomi kan være vigtigt for nogle borgere, grupper og kommuner, mens det for andre kan være tryghed, håb, jobsituation, lokale fællesskaber eller børn og unge. Det var vigtigt at have blik for sådanne forskelle.
- **Kommunikation:** Mange medlemmer fremhævede betydningen af kommunikation, medier og information, herunder især kommunikation fra politisk side. Flere fremhævede, at folkelig opbakning kræver stringens i kommunikationen, og at den nuværende kommunikation fra de forskellige politiske niveauer spænder ben for opbakning og accept. Solceller og udfasning af gas blev fremhævet som eksempler. Der blev efterspurgt større kongruens i budskaber fra de forskellige politiske niveauer og flere positive fortællinger. Flere fremhævede, at der ikke eksisterer en sammenhængende politisk fortælling fra regeringen og politikere om, hvordan samfundet ser ud for borgerne i 2045/2050, og at opgaven er at få borgerne til at se sig selv i omstillingen som noget positivt. Fraværet af en samlet vision gør det svært for befolkningen at forestille sig omstillingen og vide, hvad de svarer ja eller nej til – også i survey-undersøgelser. Enkelte tiltag bør i højere grad ses som en del af en samlet ”pakke” for fremtiden, som også indeholder gevinster. Endelig påpegede mange, at det er vigtigt at koble klimadagsordenen sammen med sidegevinster, fx i forhold til sundhed og økonomi, og at det i nogle tilfælde er bedre slet ikke at nævne klima i forbindelse med specifikke tiltag, hvis emnet trætter eller frastøder nogle.
- **Mulige tiltag:** Der var stor efterspørgsel på overblik og forslag til, hvad man kan gøre fra politisk side. Ikke kun i forhold til økonomiske virkemidler, men også andre greb i værktøjskassen (fx lokal inddragelse, fællesskaber, jobskabelse, nationale klimaborgerting, uddannelse, oplysning, kommunikation samt deling af positive

erfaringer og succeshistorier). Flere deltagere fremhævede udbredelse af viden, fakta, mulige løsninger, erfaringer og gode eksempler som vigtige dele af løsningen.

Statusrapport 2026

Der var mange inputs til den kommende Statusrapport 2026. Fem kan fremhæves:

- **Globalt klimaperspektiv:** Mange medlemmer påpegede vigtigheden af at adressere globale udledninger og forbrugsaftryk, herunder blandt andet flytransport og de såkaldte scope 3-udledninger. Det kan være ved at se nærmere på mulige konkrete indsatser for at nedbringe klimaaftrykket fra indenlandsk forbrug. Nogle fremhævede også behovet for at se på cirkularitet og planetære grænser, mens andre mente, at Klimarådet skal holde fokus på klimadagsordenen. Der var en opfordring til at se mere på tipping points og til også at fremhæve positive globale samarbejder, og ikke kun fokusere på FN's klimaforhandlinger (COP'erne). Endvidere blev det bemærket, at dommen fra ICJ potentielt kan have stor indflydelse på Klimarådets rolle og på Danmarks klimaansvar og målsætninger. Det blev også foreslået at se på, hvorvidt Danmarks indsats som foregangsland faktisk kopieres af andre lande.
- **Europæisk klimapolitik:** Mange medlemmer understregede ønsket om, at Klimarådet skal følge europæisk klimapolitik tæt, herunder vurdere, i hvor høj grad EU-regulering bliver drivende for dansk klimapolitik og betydningen af et kommende europæisk 2040-mål. Flere medlemmer pegede på behovet for at se på sammenhængen mellem europæisk og dansk klimapolitik, herunder samspil mellem forskellige EU-instrumenter (ETS1, ETS 2, LULUCF); og sammenhængen mellem det nye kvotesystem (ETS2) og den sociale fond. Der kom også en opfordring til at fortsætte med at analysere Danmarks opfyldelse af Energieffektiviseringsdirektivet; se på regulering af negative udledninger; til at undersøge status for CBAM; til at undersøge potentialet i regelforenkling; og til at gøre status på CAP'en og se regulering af dansk landbrug i lyset heraf.
- **Fokus på implementering:** Det blev foreslået at se på aktuelle implementeringsudfordringer, fx ved udrulning af PtX, udfasning af gasfyr, opsætning af vedvarende energi og elektrificering generelt. Nogle medlemmer udtrykte bekymring for, at politikerne viger tilbage fra tidligere målsætninger, og der blev efterlyst mere viden om, hvad kommuner kan gøre. Klimarådets kommende arbejde med indikatorer for implementering og omstilling blev anset for meget relevant.
- **Vurdering af nye teknologier:** Flere medlemmer ønskede fokus på nye teknologier og usikkerheden ved dem, særligt CCS og pyrolyse. Der blev konkret efterspurgt mere databaseret analyse af negative udledninger og en objektiv status på teknologiudviklingen for centrale teknologier inklusiv status for modenhed og usikkerheder.
- **Forsyningssikkerhed, ressourcer og uafhængighed:** Mange medlemmer påpegede behovet for at fokusere på forsyningssikkerhed og for at tænke forsyningssikkerhed, uafhængighed og geopolitik sammen med klimadagsordenen. Det gælder især på energiområdet i forhold til elkabler og europæisk energisamarbejde, men også ressourcer bredt set, herunder fødevarer, råstoffer, kulstof og biomasse. Der blev i den forbindelse også nævnt ønsker om at udarbejde strategier for forbrug af kulstof, biomasse og ressourcer. Endvidere kom der også en opfordring til at se på potentialet for danske arbejdspladser og styrkepositioner ved øget uafhængighed og

behovet for grøn forskning, samt et ønske om at se på behov for arbejdskraft og kompetencer i et langt tidsperspektiv.

Plenumdrøftelse og afrunding

Efter drøftelserne ved de fire stationer samledes deltagerne i plenum. Klimarådet opsummerede hovedpointerne fra stationerne og gav medlemmerne mulighed for at kommentere.

Flere medlemmer bemærkede, at arbejdsprogrammets analyser – og Klimarådets udgivelser generelt – er relevante og vigtige og understregede vigtigheden af at fastholde klimadagsordenen blandt de mange øvrige politiske og samfundsmæssige temaer. Flere fremhævede, at der findes mange vigtige problemstillinger, som Klimarådet fremadrettet gerne må følge og analysere.

Blandt de konkrete emner, som i plenumdrøftelsen blev fremhævet som vigtige, var:

- **Implementering og indikatorer:** Der var ønske om skærpet fokus, herunder udvikling af indikatorer, og det blev foreslået, at en gennemgang af Klimarådets kommende sæt af indikatorer og virkemiddelkatalog kunne være oplagte emner til fremtidige drøftelser i Klimadialogforum.
- **Den internationale Domstol (ICJ)'s udtalelse:** Den nylige udtalelse fra ICJ om staternes juridiske forpligtelser blev fremhævet, herunder at stater skal gøre deres yderste. En deltager påpegede, at den kunne give anledning til en gentænkning af, hvordan man går til det globale, herunder fx klimabistand. En anden bemærkede dog, at det, der måske snarere er behov for, er en formidling af "what's in it for me", dvs. de nære gevinster, til borgerne. Det blev påpeget, at det ene ikke udelukker det andet.
- **Bygninger og energieffektivisering:** Endelig blev der spurgt til Klimarådets arbejde med energieffektivisering. Forpersonen gjorde opmærksom på analysen i Statusrapport 2025, der redegjorde for status i forhold til at leve op til EU's krav om energieffektivisering og -besparelser og fortalte, at Klimarådet følger op på den danske implementering af energieffektiviserings- og bygningsdirektivet i Statusrapport 2026.

Forpersonen rundede mødet af med tak for den engagerede deltagelse og medlemmernes mange og værdifulde input. Flere bemærkede, at formatet med drøftelser ved stationer havde fungeret godt.